

Johann Joachim Zentgraf Johann Marcellus Zinck

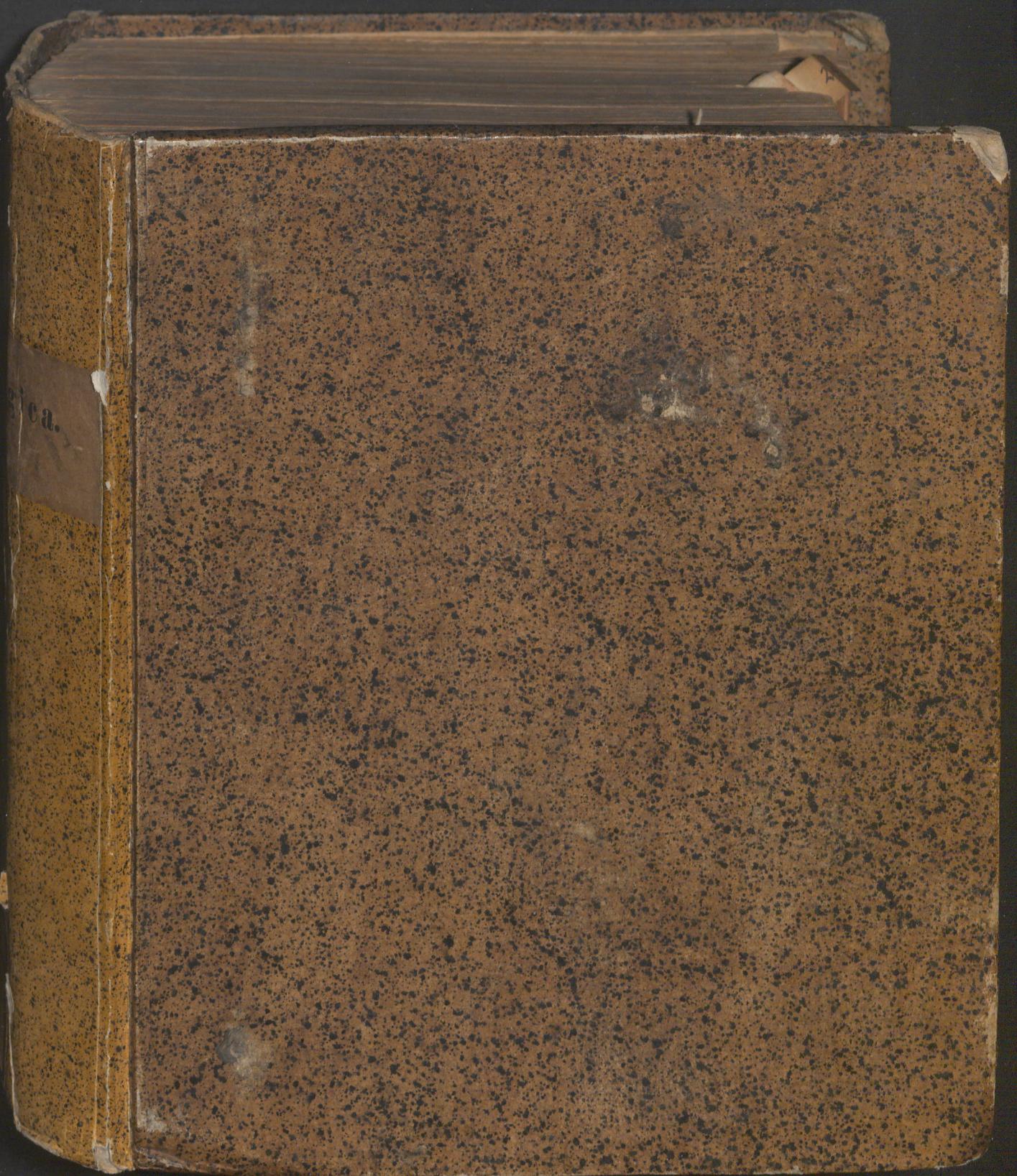
**De Satana In Angelum Lucis Transformato, Ex II. Cor. XI, 14. Germanice: Ob/ und
auf was Art und Weise/ der Satan erscheine/ und wie er sich in einen Engel des
Lichts verstelle?**

Nunc vero, ob mateeria utilitatem, recudebat, Ienae: Hellerus, 1730

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn842561811>

Druck Freier Zugang

33.

Fa-1092(33.)

I. N. D. P. F. E. S. S. A.

D E

SATANA IN ANGE- LVM LVCIS TRANS- FORMATO,

EX II. COR. XI, 14.

GERMANICE:

Ob / und auf was Art und Weise / der Satan er-
scheine / und wie er sich in einen Engel des
Lichts verstelle ?

EXERCITATIONEM HISTORICO-THEOLOGICAM,
DEO BENE ADIVVANTE
IN INCLYTÀ ARGENTORATENSIVM VNIVERSITATE,

P R A E S I D E

DN. IO. IOACHIMO ZENTGRAVIO,
SS. THEOL. DOCTORE ET PROFESSORE PUBLICO ORDIN.
ET ECCLESIASTE,

PATRONO, PROMOTORE, ATQVE FAVTORE SVO
OMNI HONORIS OBSEQUIQVE GENERE VENERANDO,
DEFENDET SOLENNITER

M. IOANNES MARCELLVS ZINCK,
SVVINDRAZHEMIO - HANOICVS.

HORIS ET LOCIS SOLITIS,
DIE NOVEMBR. ANNO M DC XCVI.

Nunc vero, ob materi... utilitatem, recudebat,

I E N A E,
IO. BERNHARDVS HELLERVVS, 1730.

§. I.

Abula est, quod de Proteo, de quo etiam
inter Ægypti reges Herodotus 2. c. 112. sqq.
nonnulla mem oravit, Poetæ cecinetur,
quod in varias se formas vertere solitus
fuerit, ut jam animal, jam arbor, jam i-
gnis videretur. Sic enim Ovidius de art. Am. l. 1. levis Pro-
teus modo se tenuis abat in undas: Nunc leo, nunc arbor, nunc e-
rat birtus aper. Et Virgilius 4. Georg. Vbi correptum (Pro-
teum scil.) manibus, vinclisque tenebis, tum varie illudent
species, atque oræ ferarum. Fiet enim subito sus horridus, a-
traque tigris, Squamosusque Draco, & fulva cervice Leana:
aut acrem flammas sonitum dabit, atque ita vinclis excidet, aut
in aquas tenues dilapsus abbit. Fabulæ hujus occasione
hanc ex Diodoro Siculo retulit Paulus Marcius, Com. in Ovid.
I. Fast. Mos, inquiens, erat Ægyptiis regibus, leonis aut tauri,
aut Draconis priorem partem in capite ferre, insignia principa-
tus: quandoque arborem, ignem, & redolentia super caput un-
guenta. Hoc tum ad decorum & ornatum spectabant, tum stu-
porem atque superstitionem quandam aspicientibus injiciebant:
Hancque consuetudinem Græcis singendi occasionem præ-
buisse affirmat. Quæ de Proteo per fabulam circumfe-
runt,

A 2

runt, rectius de Diabolo ex vero dicuntur, quia varias, etiam angeli lucis formam induens, dolose fallere studet. Inter varias quippe ejus *μεθοδέιας*, & hæc a Paulo 2. Cor. II, 14. refertur, quod dolose *in angelum lucis se transformare soleat*, quo incautioribus imponat. Meditab mut versutiæ hujus cognoscendæ ergo nonnulla, Colloquii Academicæ gratia, ad hunc Apostoli locum. DEUS ausa secundet!

§. II. Locus Apostoli, in cuius explicatiōne nostra decurret Dissertatio, ita habet: *Αὐτὸς γάρ ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἀγγελὸν Φωτός.* Vulgatus ita reddit: *Ipsè enim Satanás transfigurat se in angelum lucis.* Transfigurat se *velut angelum lucis*, redditur apud Cyprian. de Simplic. Prælat. f. m. 163. An versione illa *Itala*, an alia usus fuerit, an vero ipse gloriosus Martyr ita reddiderit, non disquiro. Pro transfigurat B. D. Sebāst. Schmidius utitur *τῷ transformat*; ita Latine textum vertens: *Ipsè enim Satanás transfigurat se in angelum lucis.* Qui respondet versio B. Lutheri: *Dann er selbst/der Sathan/verstellet sich zum Engel des Lichts.* Erasmus ita: *Quandoquidem ipse Satanás transfigurat in angelum lucis.* Rationem versionis suæ in Annot. ad 2. Cor. II, reddidit, Græce, inquiens, *est transfigurat.* Græce etiam sic legerunt Chrysostomus, Theophylactus, Theodoreus. Nec Oxoniensis N. T. editio, variantes *Lectiones ex plus 100. MSS. Codicibus, & antiquis versionibus collectas exhibens*, aliter legit, nulla Lectionis diversitate notata.

§. III. Sensum vero horum verborum quod attinet, ex Patribus B. Chrysostomus, Homil. 24. in Epist. Paul. ad Corinth. 2. ex versione Wolfg. Musculi, ad nostrum ita notat locum: *Quid autem est angelus lucis?* dicit eum qui habet fiduciam loquendi, & DEO assistit. *Sunt enim angeli tenebrarum, Diabolus tenebroſi, ac feroceſ.* Et multos Diabolus sic decepit, per-

personam in se suscepit, & non factus angelus lucis. B. vero Theophylactus super h. l. Angelum lucis eum, inquit, afferit esse Apostolus, qui fidens illi splendoris assistit, denunciatque, & profitetur DEV M lucem esse, cum ipse lux sit. Transfiguratur itaque in hujusmodi angelum Diabolus ipse non tamen talis efficitur. Addimus Theodoretum, cuius t. III. opp. in Comment. in hunc locum haec est explicatio: *Mos est Diabolo divina misericordia imitari, & prophetis quidem Pseudoprophetas opponere, angelorum autem figuram imitari, ἀγγέλων δὲ τὸ χῆραν μιμεῖσθαι, & homines decipere.* Satis patet, ex Græcis hisce Patribus pressius inhærcere Theodoretum verbis Apostoli, ad vim illorum exprimendam; Chrysostomum autem & Theophylactum, ad rem verbis notatam explicandam intentos potius esse.

S. IV. Subjicimus his nostrates. B. Lutherus t. III. Jenens. Latin. in Operat. in Ps. 6. f. 75. ita locum nostrum explicat: *Dæmones vere sunt callidissimi incitatores animarum ad inobedientiam sub specie obedientiae, quando proprium est eis se transfigurare in angelum lucis, tum maxime, quando minime oportet, id est in tribulatione.* Idem in Comment. de bell. advers. Turc. gerend. t. IV. Altenb. f. 532. etiam Diabolus, inquit, querit quo regatur, & bonus esse vult angelus, quo ad dōξā sc. tanquam angelus lucis; unde & aliqua opera, seu opera lucis prætendit, & præfert. Item in Explicat. Decal. t. IV. Altenb. f. 606. Novit, ait, Diabolus artem transfigurandi se in angelum lucis, & Pseudo-Prophetis atque sectariis falsam inspirat doctrinam, sub specie doctrine salutaris. B. Aegidius Hunnius in Comment. super h. l. cum prius exposuisset, qua ratione falsi Apostoli in Christi Apostolos se transformantes, externa quadam pietatis larva se commendent hominibus, ut non Satanæ, sed Christi videantur esse

* (6) *

ministri & Apostoli, addit, hoc illos didicisse a Satana, cui solenne sit, hunc in modum metamorphosēs, & in angelum lucis transformari, ne sic citra speciosum illum habitum sanctimoniam in medium procedat, repulsam patiatur ab iis, quos circumvenire satagit. Addimus B. Balduinum Com. super h. l. ita differentem: Respicit, verbis nimirum loci nostri, Apostolus procul dubio ad historiam primi lapsus in Paradiso, cuius supra quoque mentionem faciebat, v. 3. Tunc enim vere se transfigurabat Satan in angelum lucis, quando blanditiis verborum animum Ep̄e dimovēbat a simplicitate mandati divini. Et nonnullis interjectis, Diaboli, addit, suam corruptionem ac malitiam abscondunt, magnamque sanctitatem, (qua in Scriptura luci comparatur, Job. 3. Luc. 6.) simulant, quotiespiis ad lapsum tendiculas ponunt. In Quæstionibus Parti capit, quo locus noster continetur, secundæ subjectis, q. 7. prolixo discursu explicat, qualis sit hac Satana transfiguratio & quomodo fiat, quibusque in rebus spiritus ille malignus angelo lucis se similem faciat. De quo in sequentibus erit dispicendum.

§. V. Verum & quid Romano Catholicis de hoc loco videatur, audiamus. Ex his Cajetanus in Enarrat. Ep. II. ad Cor. ad locum nostrum ita notat: *Ipse Satanas transfigurat se in angelum lucis, tam invisibiliter suggestendo quandoquidem bona, ut inde ducat ad malum aliquid: tum visibiliter quandoque mentiendo, se esse angelum DEI, & hoc pluries videtur facere in visione Imaginaria, ut in multis personis delussus appareret.* Consentunt hæc cum Commentario, prolixiori licet, & exemplis ex vitis Patrum desumptis referto; quod & ex nostris B. fecit Balduinus l. c. celebris inter suos interpres, Cornelii a Lapide, qui nostrum tractans locum ita loquitur: *Dicit, Apostolus sc. lucis; solent enim angeliboni, ut pote*

pote beati, lucidi & gloriose apparere, cum se ostendunt homini-
bus. 2. Lucis, id est veritatis, justitiae, pietatis. Hac praeferit
Satanas, bac promittit hominibus, quorum vel oculis visibili-
ter apparet, vel phantasia se suaque consilia insinuat, ostendit,
imprimit, cum vere sit angelus tenebrarum: Quia non nisi pec-
cata, errores, dolos suggesterit. Nec abeunt haec a Collatio-
ne Claud. Guilliaudi in II. Ep. ad Cor. I. c. Cum igit, in-
quit, Satana paucis perstringit Apostol. sc. Transfigurat se in
angelum lucis, vel quum speciem sumit angeli boni & lucidi, ne
decipiat: vel cum tenebras suas suis coloribus sic ornat, ut a luce
distare nihil videatur.

§. VI. Ex Reformatis Zwinglii discipulus, Bullinge-
rus, in Comment. ad nostrum locum ita notat: Transfigu-
rat se Sathanas, inquit, Apost. in angelum lucis, vel cum speci-
em angeli boni, & lucidi, ut decipiat, vel cum tenebras suas suis
coloribus sic ornat, ut a luce distare nihil videantur. Decepit
bisce artibus multos. Eva apparuit sub specie serpentis. Aliis
imponit Angelis specie, & forma. Omnia vero sua tanquam
summe bona proponit hominibus. Paraphrasis Vorstii in
Comment. in 2. Ep. ad Corinth. p. 229. ita verba nostra ex-
plicat: Ipse etiam Sathanas in angelum coelestem se transforma-
re solet, quoties sc. sub pretextu zeli & pietatis hominibus impo-
nit. Unde Calvinus Inst. I. 4. c. 12. n. 12. redargens Anaba-
ptistarum furem, qui nullum coetum Christi esse agnoscunt,
nisi in quo omni ex parte reuceat angelica perfectio, sub pretextu
sui zeli, quicquid est edificationis subvertentes; & quae in
scripturis salva dilectionis sinceritate, & custodia pacis unitate,
ad corrigenda fraterna vitia moderationi cura fieri jubentur, ad
sacrilegium schismatis, & occasionem pracionis usurpantes: I-
ta, inquit, se transfigurat Satan in Angelum lucis, 2. Cor. 11.
14. dum per occasionem, qua justa severitatis, crudelem savitiane
per-

2.

29

* (8) *

persuadet, nihil aliud appetens, nisi ut corrumpat atque dirum-
pat vinculum pacis & unitatis. Et in Præfat. ad Francisc. I.
Franc. Reg. banc esse artem Satanae in angelum lucis se transfigurantis,
ait, ut miraculis, præstigia licet sint magis, quam vere
virtutes, imprudentes & imperitos deludat. Addimus, ura-
lios mittamus, cum prælior allegatio plurius Interpretum & scriptorum, qui locum nostrum tractarunt, cordi
nobis non sit, verba Jacobi Acontii. de Stratagemate. Satan. I.
I. p. m. 36. hunc μεταχρησισμὸν inter veteratorias Diaboli
artes referentis. Site quidem jam docuerit D E V S , tantum
etiam addiderit lucis certitudinisque, ut hesitationi nullus sit re-
lictus locus, tantum cavendum est, ne tibi fucum faciat Sata-
nas, meminisse oportet, quantus ille veterator sit: quam belle
SVB ANGELI LVCIS persona imponere noverit.

§. VII. Nos quo convenienti ἀναζητοῦμεν locum apo-
stolicum pertractemus; i. ex connexione nostrorum verbo-
rum cum antecedentibus, Apostoli indagabimus Scopum.
Est enim monente B. Hilario I. 4. de Trinit. intelligentia di-
ectorum ex causis dicendi haurienda. Manifestum autem est
vers. 12. & 13. capituli nostri XI. quod Apostolum in Pseudo-A-
postolos invectus, quam versipelle hoc genus hominum
sit monere intendat, cum, quo minus cautis, & qui fallen-
di artes parum intelligunt, imponat, personam Apostolo-
rum Christi assumere non dubitant. Sic enim loquitur vers.
13. præcedenti: Οι γὰς τοῖς τοι φευδαπόδολοι ἔγιναται δόλιοι με-
ταχρησισμένοι εἰς αποσόλης χειρὶς, nam ejusmodi falsi Aposto-
li, operarii dolosi, transformat se in Apostolos Christi: Se ni-
mirum Apostolos vocantes, & Apostolicæ pietatis larva
dolose assumta se Corinthiis commendantes. Gloriam
hanc veteratorum horum non solum inanem reddere Paulus
studuit, sed &, ne genuinæ γνώσεως, cap. hujus v. 6. ja-
ctan-

stantia, vel fallaci isto *μετασχηματισμῷ*, Corinthiis impo-
nant, non esse dolet, cur hoc nomine illi moveatur, nec
mirum, quod hi versipelles homines tali veteratoria arte u-
tantur, quandoquidem & ipse Satanás, cujus, uti v. 15. lo-
quitur Apostolus, illi sunt διάνοοι, *μετασχηματίσταται*
εἰς ἄγγελον φωτός, transfiguratur in angelum lucis, quem tan-
quam magistrum, & dominum imitantur, ad ejus se com-
ponentes exemplum. Munire ergo adversus Pseudo-Apo-
stolorum callidam & veterotoriam seductionem fideles
Corinthios intendit Apostolus, ne illorum pietatis larva,
ut illos audiant, decipientur; & admonitionis suæ hanc ra-
tionem reddit, quod ipse etiam Diabolus, qui in illis efficax
est hac arte, in angelum lucis se transfigurans, tali larva fi-
deles deceptum eat. Unde subjicit vers. 15. *ὅμεγα δὲ, εἰ καὶ οἱ*
διάνοοι αὐτῷ, Satanᾶ sc. μετασχηματίζονται διάνοοι διπλοῖς γένεσιν,
*τοντογενεῖς igitur, si etiam ministri (illi ψευδαπόστολοι ἐρ-
γαταὶ δόλιοι, de quibus vers. 13.) illius se transformant, quia se*
(essent) ministri iustitia. In his enim ὁ Θεὸς τῷ αἰῶνι τῷ τῷ
*ἐπήφλωτε τὰ νοῦματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ ἀνγάστα αὐλοῖς τὴν φωτι-
σμὸν τῷ ἑναγγελίᾳ τῆς δόξης τῷ χριστῷ, deus hujus seculi excœavit*
*sensus infidelium, ut non splendeat illis illuminatio Evangelii glo-
ria Christi, 2. Cor. 4, 4.*

§. VIII. Nec Pseudoapostolorum tantum hæc olim
erat fraus, sed derivata fuit hæc versutia dolosi hujus *μετα-
σχηματισμοῦ* etiam ad alios, similiter *ἐγγάτας δολίς*, operarios
dolosos, hæreticos nimirum, Gentiles etiam, vere cre-
dentiū, & Christianismi alicujus externi speciem assu-
mentes. Sicenim B. Irenæus, Vir Apostolicus, l. 3. advers.
hær. c. 19. f. m. 281. hæreticos similia fidelibus locutos memo-
ravit; de Simonianis l. 1. c. 30. affirmans, quod *quamvis non confiteantur nomen magistri sui ad seductionem reliquorum,*

ut amen illius sententiam docuerint, Christi quidem Jesu nomen tanquam irritamentum preferentes, Simonis autem Impietatem introducentes. Simili uerazzuatio cum usi fuerint Valentiniiani, autor de iisdem est idem B. Irenaeus l. 3. c. 15. f. m. 172. quod questi fuerint de nobis, quod cum similia nobiscum sentiant, sine causa abstineamus nos a communicatione eorum, & cum eadem dicant, & eandem habeant doctrinam, vocemus illos haereticos. Applicat hinc gloriosus Martyr Cyprianus de simplicit. Prælat. f. m. 163. locum nostrum ad haereticos, qui cum Evangelio Christi, & cum observatione ejus, & lege non stantes, Christianos se vocans, & ambulantes in tenebris, habere se lumen existimant, blandiente adversario atque fallente, qui secundum Apostoli vocem transfiguratus se velut Angelum lucis, & ministros subornat suos, velut ministros iustitiae, afferentes noctem pro die, interitum pro salute, desperationem sub obtentu spiei perfidiam sub pretextu fidei, Antichristum sub vocabulo Christi, ut dum verisimilia mentiuntur, veritatem subtilitate frustrentur. Gentiles etiam, quo eo facilius in suas partes pertraherent Christianos, vel eo minus illos offendere, nonnunquam externam aliquam Christianismi speciem atque larvam leguntur induisse. Callidissimus sa- ne persecutor Julianus, memorante Paulo Diacono hist. Miscell. l. II. c. 33. restituturus ejecto Christianismo Paganis- mum studuit ubique templo Pagorum, instructione & or- dine Christianae religionis, ornare sedibus atque processionibus, festinans ut Pagani Christianorum consueferent officiis. Inter alia ab Aquileiensi Diacono enarrata, & hoc fuit, quod Pagorum dogmatibus atque monitionibus lectores sua super- stitionis instituerit, ad instar Clericorum, ut horas certas, & dies & orationes solenniter observarent. Mirum, tale quid factum esse, & adhuc fieri posse, negaturus Apostolus, dat rati-

rationem, particula γαρ insinuatam, probatque, αὐτὸς γάρ
inquiens, ὁ Σατανᾶς μεταγραπτή ετασίς ἀγγέλου φωτὸς, ipse
enim Satanás transfiguratur in angelum lucis.

§. IX. Constat hæc propositio, rationem asserti
probantem continens, *subjecto & predicato*. Illud notatur
voce Σατανᾶς. De hoc enim dicitur, quod in angelum lu-
cis transfiguretur. Ipsum alias nomen Σατανᾶς dicitur ita
Græca inflexione ab Ebræorum ΣΩ, quoq; Petrus 1. Epist. 5.
8. reddidit αὐτῷ διά, quod significat adversarium, quod per
εἰντονοματικῶν perpetuo humani generis adversario, Diabo-
lo, tribuitur, & in eundem singulari quadam ratione cadit.
Venerabiles Ecclesiaz quidam Doctores de nominis hujus
origine aliter censem. Irenaeus 1. 5. c. 21. f. m. 469. *Satana*
verbum, inquit, *Hebraice apostamatam significat*. Eadem Ju-
stini Martyris in Dial. cum Tryphonе f. m. 331. est Philologia.
Diabolus, inquit, a Jesu Satanás appellatur; *Nomen cum re-
bus ipsis, quas egit, congruens, indeque compositum, obtinere
indicante*. Nam *Sata*, *Judeorum* & *Syrorum* voce apostata
est & desertor: *Nomen autem nas, unde interpretatione eti-
am serpens vocatur, idem est, quod Sara, Ebræorum expositum
sermone*. Ἐξ ὧν αἱ φοτέρεων τῶν εἰερημένων, ἐν ὄνομα γίνεται Σατα-
νᾶς, ex quibus utrisque unum compositum nomen *Satanas*.
Verum etymologiam, & rationem nominis hujus impositi-
onis, quam Spiritus S. dedit, merito præferimus. Quod
vero rectius a ΣΩ, *adversatus est*, quam a ΣΩ declina-
vit, Σατανᾶς Græcorum derivari dicatur, ex Zachar. 3, 1. pa-
tet. Dicitur enim ibi ΣΩ καὶ Satan stetisse ad dextram Iosua
sacerdotis magni, לְשׂוֹן ad adversandum illi, ut sc. in judicio
litigans actor adverteratur reo, qui hinc a Græcis αὐτοῖς γένεται
dicuntur. Conf. Platon. l. 12. de LL. Ineptit vero Ramban.
Præf. in Hiobum, contendens, apud B. D. Seb. Schmid.

* (12) *

Comment. in Hiob. c. I. p. 23. *Satan esse angelum a DEO ad adversandum; qui rectius a Theologis sua sponte factus malitiosus DEI & piorum adversarius dicitur.* Ebraeos etiam Sammaelis nomine absolute de *Satana* uti ex Maimonidis Mor. Nevochim P. II. c. 30. docet Ludovic. de Dieu Animad. in 2. Ep. ad Cor. c. II. v. 3.

§. X. Singulariter vero pro uno Diabolo, an vero Collective pro multitudine malorum, vox *Satan*, accipi debet, prolixa caret difficultate. Certum id est, quod atque in plures, atque in unum cacodæmonem, callidus hic μεταχρητισμός eis ἀγγελον Φωτὸς cadat. Non sane unius tantum Diaboli, sed complurium spirituum malorum insidiis obnoxii sumus, ita ut jam hic, jam ille, arte hac in nostri perniciem utatur. Et sicut filii hujus seculi non omnes uni Diabolo serviunt, sed diversis, ita nulli fraudulentissimi hujus μεταχρητισμού usurpatio, DEO permittente, denganda videtur. Nam ad hoc nequitiae genus nulli videtur deesse versutia necessaria. Transfiguravit se in angelum lucis serpens Evam decipiens, cuius Apostolus mentionem facit vers. 3. nostri capit. : Fecit idem Satanas, in medio Filiorum DEI, h.e. bonorum angelorum, veniens ad tribunal DEI ad Hiobum accusandum. *Hiob. I. 6.* Fuisse enim utrinque unum eundemque numero spiritum cacodæmonem, parum recte judicari censemus. Quod vero ex filiis tenebrarum nonnulli, Magi sc. quorum etiam numero est Marcus ille apud *Psellum*, de Operat. Dæmon. p. 82. Dæmonum, quoad vires phantasie, usque eo insignem introducerint diversitatem, ut alios ἐμπυρεῖς, καὶ ἀερίς, igneos & nérios, varia imaginatione præditos; alios aqueos & terrestres, minori phantasia valentes statuerint, id figmentum est, notante ipso Porphyrio; qui memorante Eusebio Præparat.

parat. Evangel. l. 4. c. 6. f. 143. μάλιστα Φιλοσόφων δοκεῖ τοι δα-
μοστι καθ' οῖς Φησί θεοῖς ὡμιλούνται, νιδετούρ inter Philosophos, τα-
χιμαν cum demonibus, Ε̄ quos Deos vocat, habuisse confue-
tudinem; quod mali genii, δάμονες κακοποιοὶ & κακοεγοὶ,
sint τολμέεις πάτης Φαντασίας, καθ' απατήσαι μάνοι διὰ τῆς τερα-
τεργίας, omnigena imaginatione abundantes, Ε̄ ad quemvis
præstigiis suis fallendum idonei, l. 2. de abstin. §. 42. p. m. 85.
Quæ vel plagio, vel μετασχηματισμῷ alicui εἰς ἀγγελον Φωτὸς,
quo Batanæoti Diabolus imposuit, tribuere liceat.

§. XI. Additur subjecto pronomen αὐτὸς. Sic enim
Apostolus: Αὐτὸς γάρ οὐ Σατανᾶς. Notum est, quod pro-
nomen hoc & demonstrativum, & relativum sensum, di-
verso licet respectu, admittat. Hoc vero loco demonstra-
tivus rectius creditur obtinere, cum non præcesserit in an-
tecedentibus Satanæ mentio, quem pronomen αὐτὸς proin
referat, & ad quem sua significatione respiciat: sed mon-
strat potius, & ostendit voce hac Apostolus, quis ille sit,
qui Pseudo Apostolis exemplo prævixit, quemque illi, per-
sonam Apostolorum Christi assumendo, sequuntur, Sata-
nas scil. quasi sic dicere velit Paulus: Non mirum est, quod
Pseudo-Apostoli sumta Apostolorum Christi larva, bac specie
fallere & imponere querant, cum ille ipse Satanæ, cuius sunt
ministri, etiam larvam angelī lucis assumat. Cæterum quod
de hoc pronomine demonstrativo αὐτὸς a viris Græce doctis
alias etiam observatur, quod, apud Græcos præprimis,
quandoque etiam idem sit ac ultroneum, spontaneum, seu qui
ultra, & sponte aliquid facit, quod non solum ex Homero,
& aliis scriptoribus probant, sed & ex N. T. a B. Glassio Phi-
lol. S. 1.3. t. 2. p. 513. al. 188. docetur, ita & hoc loco non ma-
le id hanc habere dicitur significationem, ut sensus proin, &
connexio cum antecedentibus sic institui debeat: Non mi-

rum sc. est, Pseudoapostolos assumere figuram, & larvam Apostolorum Christi; ille ipse enim Satanás, cuius sunt ministri, proprio etiam motu, quo ad decipiendum prurit, in angelum lucis transfiguratur. Hoc modo pronomen autòs legitur Jo. ban. 16, 27. autòs γάρ εἰς τὸν Φίλειν ὑμᾶς, ipse enim Pater amat vos. Ubi connexionem hanc facit Glassius l. c. Non dico me rogaturum pro vobis patrem, ut vobis faveat: ipse enim sponte sua & ultero vos dilit, quia vos me amatis: Non dissimile est loquendi genus, quo in nostro loco Apostolus utitur.

S. XII. Prædicatum Propositionis Apostolicæ absolutur verbis: μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον Φωτὸς, transfiguratur in angelum lucis. Hoc est quod de Satana Cacangelo enunciatur, & in alios pravos angelos etiam cadit, qui, quod versutam eorum malitiam, & inimicitiam erga genus humanum concernit, omnes ejusdem sunt indolis, Gen. 3, 15. ut εὐάτα πέριτούσες μετὰ δόλου, nihil non vafre facilitantes, a semita nos abducant, ut loquitur D. Athanasius in vit. Anton. t. 2. opp. f. m. 468. Metaschematizēν vero quod attinget verbum, quod transfigurare, transformare, in aliam figuram traducere & convertere, immutare, personam transferre in per figuram transferre, Lexicographi significare ajunt; etiam alibi N. T. id legitur, i. Cor. 4. 6. ταῦτα μετεσχημάτισα, inquit Apostolus, εἰς ἐμαυτὸν ἡγήσατο, hæc, quæ in superioribus sc. dicta sunt, transfiguravi in me & Apollo; ut redidit B. D. Schmidius noster. Erasmus ita: Hac autem per figuram transluli ad meipsum & in Apollo, per accommodacionem sc. ad suam, & Apollī personam; conf. Chrysost. h. 1. & schemate quodam sermonis, ut cum Vorstio loquitur Eduardus Leigh, Critic. Sacr. p. 394. At Philipp. 3, 21. dicitur, quod Christus μετασχηματίσει τὸ σώμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέδχοντο σύμμορφον τὸ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, transfigurabit

rabit corpus nostrum humile, ut conforme reddat corpori sua glorioso. Satis patet hunc μετασχηματισμὸν, transfigurationem, diversi generis esse a priori. Ille enim est verbalis, & consistit in dicendo, & certa dictorum accommodatione ad Pauli & Apollii personam, ad quam etiam in versione B. Lutherus respexit, ita Græcum reddens textum: Solches aber habe ich auf mich und Apollo gedenket: Hæc vero transfiguratio fiet per physicam quandam, virtute licet θεοθέωπτι infinita faciendam, & realem, quoad qualitates, im-mutationem, quæ in corpore nostro, quando ex humili, vili, gloriosum fuerit factum, diversæ sunt futuræ, salva ipsa sub-stantia ejusdem. Relinquitur hinc, verbum μετασχηματίζειν non certum quandam μετασχηματισμὸν, nec definitam quan-dam conversionem ex una in aliam figuram, formam & spe-ciem, ejusq; certum quandam & determinatum modum, ex vi vocis præcise significare; sed ejus significationem tam late patere, ut ad diversas transfigurationes notandas ad-hiberi possit, ita ut qualis μετασχηματισμὸς intelligi debeat, ex circumstantiis textus, & natura subjecti, quod ejus-modi transfigurationem patitur, explicandum sit, cum talia etiam sint prædicata, qualia permittuntur a subjectis. Dicimus proin, quod μετασχηματισμὸς ille, quando dicitur, quod Satanas μετασχηματίζεται eis ἄγγελον Φωτὸς, neque grammaticus, neque Physicus sit, vel quoad substantiam ipsam Diaboli, uti Ovidius in libris Metamorphoseon ejusmodi transmutationes substantiarum, & conversio-nes ex una specie in aliam, ex Poetica cecinit licentia; vel quoad qualitates, quasi diversas, & vere angelicas ita transfiguratus consequatur; sed moralis potius, assumptis boni angeli moribus, dictis, factis, persona, & specie extera, nulla quoad ipsius substantiam, & qualitates facta.

immu-

2

29

* (16) *

immutatione: Er bleibt der alte böse Feind. Conscientiunt Chrysostomus, Theophylactus, Theodoreetus, quos supra audivimus. Nimirum qualis μετασχηματισμὸς Pseudo-Apostolorum, callide μετασχηματίζομένων eis ἀποσόλας 2:158, personam Apostolorum Christi assumptum, talis & μετασχηματισμὸς, transfiguratio Satanæ: Hunc enim illi ceu ministri & discipuli imitantur, & ei hoc facto similes redduntur. At illorum transfiguratio est moralis, ratione personæ, & morum Apostolorum Christi, quos assumserunt imitando. Ergo & Satanæ, sanctos angelos, illorumque mores imitando, fucum facientis, non naturam aut qualitates suas immutantis.

§. XIII. Terminus hujus transfigurationis significatur verbis, eis ἄγγελον Φωτὸς, in angelum lucis. In omniamutatione, cuius species est μετασχηματισμὸς duo dantur Terminii, a quo, & ad quem. Illum appellamus schema & habitum Satanæ verum, ut est angelus tenebrarum, quem fallaci hac transfiguratione occultare, & tegere querit, assumto schemate angeli lucis, quod est terminus ad quem. Docet hoc propositio eis, quæ uti alias motum ad aliquid significat, ita hoc loco terminum ad quem transfigurationis dæmoniacæ, de qua Apostolo sermo, connotat, qui est schema angelii lucis. Prolixiori res non indiget explicatione.

§. XIV. Ἄγγελος Φωτὸς itaque quis sit, & dicatur, potius dispiciendum. Officium vero, non naturæ nomen esse vocem ἄγγελον, notum est. Mittuntur enim ad nunciandum id, quod angelorum Dominus iussit, Luc. 1, 26. Nomen naturæ est spiritus. Ebr. 1, 14. Quanquam vero frequentius in sacris de creaturis usurpetur, falluntur tamen, qui solis creaturis nomen hoc in scripturis tribui existimant; nostro licet loco de spiritu creato intelligi debeat, sic

Ec ferentibus circumstantiis, quæ non monent, ut a frequentiori significatione abeamus; licet nomen ἄγγελος cui respondet Ebræorum ἄγγελος, nullam inferat inferioritatem, sed aliunde ad illam restringi debeat, ceu alibi disputatur. Conf. B. D. Seb. Schmidii Colleg. Bibl. V. T. Loc. 4. D. 1. §. 10. p. 196. Quemadmodum &, cum de angelis bonis & malis nomen hoc dicitur, additæ limitationes & restrictiones ostendunt, num de his, an de illis sermo sit. Sic in nostro loco addita determinatio τὸ φῶς, non alterius καναγέλης, sed boni speciem angelii Satanam assumere hoc dicto loco, sat convincit.

§. XV. Cæterum quid sibi τὸ φῶς h. l. velit, & cur boni angelii ἄγγελοι φῶτες dicantur, supra Interpretes audi-
vimus. Chrysostomus angelum lucis opponit Diabolis tenebro-
sis, angelis tenebrarum; quod bene quidem, sed nondum
satis dici videtur. Plus loquitur Theophylactus, cui φῶτες
est genitivus objecti, ita ut angelus lucis sit, qui denunciat &
profitetur DEVM esse lucem, cum ipse lux sit. Per lucem eti-
am DEVM intelligi debere, non displicuisse credimus The-
odoreto, quando Diabolo angelorum χῆμα imitanti, mo-
rem, ait, esse divina imitari: quem hoc facere censet, quan-
do angelii lucis, h. e. angelii DEI χῆμa induit, & talen imi-
tatur; cum qui angelum DEI, & divina imagine præditum
imitatur, divina imitari dici queat. Et sane DEVM lucem
esse, & dici, certum est. Οὐ δέος φῶς εἴη, DEVS lux est, di-
citur i. Job. 1, 5. Cujus significationem non satis exprimit
Oecumenius, in Explicat. h. l. Lux, inquiens, spiritualis, φῶς
νοερὸν, DEUS dicitur, agitans anima nostræ oculos ad sui su-
ceptionem, & ab his omnibus materialibus avertens, atque ad
solum sui desiderium amatorio affectu urgens. Varia alias
Lux notata in scripturis, ceu Flacius in Clav. f. 603. sq. & B.

C

Dorsch.

2.

29

* (18) *

Dorsch. in Pentad. Prælim. Consid. S. 28. p. 19. observant; at de DEO usurpata, ut i. Job. 1, 5. proprie & primo de illo dicitur, minimeque figurate, cum primus ejus conceptus sit τὸ αὐτοφῶς, monente B. Dannhauvero Hodof. p. 190. & prolixius explicante B. D. Sebaſt. Schmidio, in Auctar. ad Formul. Concord. Repet. Disp. VII. §. 14. Significatque essentiam DEI sapientissimam, omnisciam, purissimam, sanctissimam. Lux dicitur DEVS, ait D. Hunnius Comment. in i. Johann. 1, 5. hoc est sincerissima plane, purissimaque essentia, cui nihil vitii, nihil ignorantia, malitiaque sit admixtum: lux sc. b. e. sapientia absque ignorantia, veritas sine mendacio, innocentia sine labe criminis, justitia & sanctitas absque ulla iniquitate. Ανθεωπον αὐτῷ autem loquitur scriptura, quando DEUS in luce inaccessa habitare dicitur i. Tim. 6, 16. Vell lumine sicut vestimento amictus, Psalm. 104, 2. Secundario autem dicitur de luce rerum creatarum, tam spiritualium, quam corporalium; quanquam lux spirituum creatorum præstantior sit luce corporum. Luce solis, atque reliquarum facularum mundi in firmamento scintillantium, nil pulchrius; quod Thales etiam apud Plutarch. in Conviv. f. 153. intelligens, quid pulcherrimum sit, interrogatus; respondit: Lux: superatur tamen illa luce spirituum. Nec censendum est, quando spiritibus lux tribuitur, ita ut lux alia corporalis, alia spiritualis dicatur, æquivoce id fieri, vel famam lucis divisionem esse æquivocata; sed univoce hæc sit attributio, specie licet lux corporum a luce spirituum differre censeri debeat, inferioris etiam ordinis illorum lux, quam horum sit, immotantum imago quædam lucis spirituum. Ex rebus enim sub sensus cadentibus nulla datur, quæ illam spirituum pulchritudinem atque perfectionem sic repræsentat, quam lux. Unde quanquam vocabulum

* (19) *

cabulum lucis a corpore lucido desumtum videri queat, res tamen luce notata, vere, & proprie, & nobiliori quadam ratione in spiritibus, quam in corporibus datur: eminentissime vero & potissimum in DEO. Conf. Dorsb. I. c. §. 30. & B. D. Seb. Schmid. I. c. Sicut itaque corpora lucida, & tenebrosa dantur, ita quoque dantur spiritus lucidi, & spiritus tenebrosi. Illi dicuntur spiritus lucis, hi spiritus tenebrarum, per Ebraismum, alias etiam Paulo in Epistolis frequentatum, quo inter duo substantiva in statu regiminis posita modo prius, modo posterius, ut h. l. adjectivum loco est; de quo Glaff. Phil. S. I. 3, t. I. p. 33. sqq. al. p. 400. sq. Hoc modo angelus lucis in nostro loco notabit angelum lucidum, angelo tenebrarum, qualis est Satanus, oppositum. Quanquam vero contra fidei analogiam non sit, si, quando de angelio lucis sermo, per τὸ φῶς, lux, DEUS intelligatur, cui νατ' εἴζοχνε, & significatione maxime primaria hoc prædicatum competit, ita ut angelus lucis sit angelus DEI, prout etiam Cajetanus explicavit; & angelum lucis imitari, sit μηρεῖσθαι τὰ θεῖα, divina imitari, angelum DEI sc. quod Theodoretus velle videtur. Nihilominus cum & angeli boni propriam suam lucem habent, a qua vere, proprie, & simpliciter etiam lucidi, & angelii lucis dicuntur, magis propria etiam, atque simplex, atque naturæ rei convenientior est interpretatio, si lucem de propria angelorum luce evplicamus, de luce angelica, ita ut ab hac potius angeli lucis, seu lucidi denominentur, quam si per angelum lucis in sensu literali intelligimus angelum DEI, et si in sensu identico is qui angelus bonus est, etiam DEI angelus sit. Consentiant plures etiam interpres supra allegati.

S. XVI. A propria hac luce, & subjective angelis inexistente, dicuntur a Hiobo c. 38, 7. stelle matutinae, cœu

C 2

contra

* (20) *

contra Mercerum & Diodatum, B. D. Sebas. Schmid. cum in
Comm. h. l. tum in Colleg. Bibl. V. T. Loc. VI. de Ang. d. 2.
**Contra Grotium autem, stellas proprie dictas, & astralucidif-
fima**, cum illis intelligentem, D. Calov. Bibl. illustr. h. l.
probavit; ob sanctitatis scil. sapientiae, puritatis, spiritualis
simplicitatis, & pulchritudinis splendorem, propter quem
lucidissimarum stellarum elogio notantur. Annuit ex Re-
formatis Effenius Theol. Dogm. c. 7. §. 12. p. 196. Cate-
rum lux haec angelica, unde lucidissimi hi spiritus angeli lu-
cis appellantur, est ipsa divina imago, in qua ab initio fue-
runt creati, quamque sibi concreatam retinuerunt, & cu-
jus splendore tenebris peccatorum nunquam exciderunt.
Derivata proin eadem angelorum lux est, & lucis summae
primaeque quædam participatio, atque imago, in intelle-
ctu, voluntate, & affectibus etiam angelicis existens, quo-
ad sapientiam, sanctitatem, justitiam atque puritatem, in
angelis pleno jubare, finita tamen, & accidentaria quadam
ratione resplendescetem. Quemadmodum itaque ima-
go DEI in creaturis sapientiam plenam & perfectam, justi-
tiam & sanctitatem, puritatem item, & integritatem infert,
Coloss. 3, 10. Epb. 4, 18. 23. 24. ita quoque lux spirituum crea-
torum, angelorum, in quibus divina lucis imago resulget,
dicit sapientiam errori oppositam, veritatem fraudi contra-
riam, sanctitatem a peccato immunem, puritatem omnis
foedæ labis nesciam, justitiam iniquitatis expertem, integri-
tatem denique incorruptam. Uno verbo, ut loquitur B. D.
Seb. Schmid. Auctar. ad F. C. diss. 7. §. 18. lux spirituum crea-
torum est bonitatis puræ sine malitia participatio. Consentit
his quæ diximus ex venerabili Patrum choro Greg. Nazianz.
Orat. in sanct. Baptism. f. m. 238. Θεος, inquiens, μέν δι Φως,
τὸ ἀνεγένασθαι, καὶ απεργίτων, καὶ ἀρρητῶν. Φως δὲ λέγω, τὸ εἰν πα-
τεῖ,

τεὶ, καὶ ψῶ, καὶ αὐγίσια τονέματι θεωρήμενον. Δίπτερον δὲ Φῶς αὐγῆς γελᾷ, τοις πρωτάς φωτὸς ἀπόρροη τις ἡ μεταστία, τῇ προειδεῖσσι καὶ σπεργίᾳ τὸ φωτισμὸν ἔχοντα, **DEVS lumen est sublimissimum, inaccessibile, ac ineffabile; lumen, inquam, quod in Patre, Filio, & Sp. S. contemplabile.** **SECVNDVM LVMEN ANGELVS EST,** primi illius luminis defluxus quidam, ac dependentia, cuius intuitu & ministerio splendorem obtinet.

§. XVII. Talem vero boni angelis speciem assumere, talem angelis lucidi, & splendore lucis divinæ imaginis fulgentis habitum, καὶ ηὔνα, induere cum solet Satanás, puritatem, veritatem, sanctitatem, & integritatem, ac si vere de illa participaret, dicendo & agendo præ se ferens; quarum *μελοδονία* beneficio, Eph. 6, ii. id præstet, quibusque modis in angelum lucis se transfiguret, scriptura sacra, & historia Ecclesiastica docet. Non repetimus, quæ supra commentatores de hac Satanae versutia satis bene dixerunt, diversimode illam notantes. Varii nimirum modi sunt, quibus sanctitate, integritate, veritate, & benignitate simulata, malitiam, inimicitias erga genus humanum, & nocendi studium, mendacia etiam, it occultatum nequam Proteus, tenebris suis aliquam lucis speciem addens, & externa pietatis larva, assumtoque fictæ sanctimoniacæ habitu se commendans; quos omnes enarrare, cum βαθὺς nequitiae diabolice, tum prolixior justo futura versatilis hujus, & ex se feracis versutiæ explicatio prohibet. Quid filiis tenebrarum hic videatur, & quomodo malorum Dæmonum ὑπὸλον ἡγούμενοι, subdolum ingenium & morem accusent, vide apud Porphyr. de abst. l. 2. §. 39. sqq. Quanquam & quæ de bonis Damonibus garrit virulentus Batanotes, vel pro plagiō quodam, vel pro κακοῖς, quo mali Dæmons huic suo te-

nebrarum filio imposuerunt, habenda esse censuerim, ceu
supra dictum.

§. XVIII. Legitur tamen fecisse hoc Satanam primo
visibiliter, seu potius sensibiliter, uti occupato serpente sin-
gularem præ se ferens erga Protoplastos benevolentiam, &
commiserationem, ob Dei malevolentiam, ceu nequiter
calumniatus est, & θεότης ἐλπίδα, divinitatis speciem fa-
ciens, miserum fecellit hominem, uti Damascenus loquitur.
de Orth. Fid. c. 30. quod etiam exemplum ante oculos ha-
buisse videtur Paulus, locum nostrum exarans, v. 3. c. II. 2.
Cor. Varias hoc nomine exponere solent apparitiones
Satanæ Cornel. a Lap. Com. ad I. nostrum, & alii, ex Pallad-
io, Sulpicio Severo, & vita PP. scriptoribus, quas suo loco
relinquimus. Simius Dei Satan est. Unde sicut divinæ
variarunt apparitiones, & revelationum Propheticarum
modi, ita & variis modis in angelum lucis, ejusmodi appa-
ritionum & revelationum modos imitando, se transfor-
mavit Stygius Proteus. Audibili hinc etiam voce sæpe fuit
usus, Phantasiæ quoque non minus varie illudens: Nec de
variis suggestionibus quid dicam, quibus non impii tantum,
sed & pii sunt obnoxii, quibusque invisibiliter imposuit, &
imponere studet, bona etiam nonnunquam immittens,
quo ad mala seducat. Unde etiam vera dicendo mentitur,
quia non loquitur veraciter, sed intentione fallendi. Cor-
date B. Dannhauv. noster Theol. Conscient. t. I. p. 471. Sa-
than, inquit, lucifuga suum regnum propagat visionibus,
appaitionibus, signis mirificis, Prophetiis; cujusmodi spectra
quis satis penetret?

§. XIX. Passim etiam alibi leguntur exempla illo-
rum, quibus hæc Diaboli larva imposuit. Magi Theurgici
dicti, quibus ex pacto servierunt Dæmones, quales fuerunt
Orpheus,

Orpheus, Amphion, Zabrus, Zamolxis, Pythagoras, Jamblichus, & complures alii, decepti, de amica quandam cum pravis his spiritibus, quos pro bonis habuerunt, glorianti sunt communicatione. De Magis Persarum Diog. Laert. de Vit. Philos. in Proœm. auctor est, quod Dæmones sibi apparere docuerint. Eunapius etiam Vit. Sophist. de Jamblico pag. m. 26. refert, quod in thermis Gadarenis duos Dæmones de fontis imo, forma duorum pusionum nitidissimorum, exciverit, qui circumfusi arctis complexibus Jamblico velut naturali patri inbaserunt; quos ille in proprias mox restituit sedes. Οἰνεῖαι λίγεις ἡδικαντούριοι εἰσιν Εὐνάπιοι: suntque locus qui Act. I. 24. dicitur ὁ τόπος ὦδίων, malis s. spiritibus, & damnatis. Quo vero Magi hi Dæmones experientur sibi obsequentes, puritatis, & sanctitatis studiosi esse debebant, ceu ex Chaldaicis constat Oraculis, & a Porphyrio docetur de abit. I. 2. §. 49. 61. atque de Jamblico Eunapius l.c. refert, quod ob justitiae cultum, facilem ad Deorum aures accessum habuerit.

§. XX. Historia Ecclesiastica etiam, ceu ex Ireneo supra notare incepimus, complura enarrat, quæ versipellis Satanæ, Angelum lucis mentientis, fraudes detegunt. In primo sane seculo ipsi Pseudapostoli hoc habentur a Paulo numero. Ipsorum enim Apostolorum Christi personam assumentes, per illos Satanæ, cujus sunt ministri, in angelum lucis se transformavit. Epiphanius certe Hæres. 28. tom. I. f. III. horum Pseudo-Apostolorum autorem ipsum Cerinthum facit, Cerinthianos illos ipsos esse contendens, quos Paulus falsos Apostolos vocat, operatores dolosos, transformantes se in Apostolos. De communicatione cum angelis, quæ mentitus fuerit, qualesque jactaverit revelationes, ex Cajo quodam docuit Euseb. H.E. 3. 25. In secundo seculo

seculo licet Diabolus impostor suos ~~ueraxq; uario~~^{uero} fallaces
in Carpcratianis, revelationes jactantibus, Adamianis, sta-
tum integratis sibi arrogantibus, Encratitis, aliisque, exhi-
buerit; plane tamen singulare fuit, quod de Montano, &
Montanistis traditur, in quibus Satanus singulare specimen
transfigurationis in angelum lucis videtur voluisse dare;
quorum fraude etiam Tertullianus fuit deceptus. Hi, me-
morante Baronio t. 2. Annal. f. m. 176. Ovinis pellibus lupes
induentes, vitam optimis compositam moribus, abstinentia
præsertim excutam, extrinsecus præ se tulerunt, insuper & mi-
raculorum virtutem sibi arrogantes, ita ut roti orbi conspicui
facti, & in admiratione habiti, omnibus præconiis & lau-
dibus fuerint prædicati: Usque eo multi istorum composita
larva sunt decepti. Nil de jactatis, a sceminiis etiam, reve-
lationibus, visionibus, apparitionibus, Christi etiam, di-
cam. Conf. Augustin. de hæret. c. 27. Quintilla, seu Priscilla,
variant enim quantum ad nomen scriptores, ad se somno
correptam, Christum descendisse, ac se cum ejusmodi habitu,
dormisse deliravit, Dæmone decepta. Ev idæa. Οὐσί, γυ-
ναικός NB. ἐχηματισμένος εν 50λῃ Ααρπάδ. Ηλδε 6 281506, mu-
liebri specie, ac ueste splendida venit ad me Christus, mibique
sapientiam indidit, atque hunc locum sanctum esse significavit;
in eumque s. Hierusalem delabi. In seculo tertio lusit hoc an-
geli lucis scheme Satanas in Novatianis, qui & Cathari di-
cti sunt, memorante Eusebio, l. 6. H. E. c. 42. Theoderet. t.
IV. opp. hæret. Fab. l. 3, c. 5. quod sibi ipsis arrogarunt pro-
pter munditiem, cuius hypocrisim prolixius notavit l. c.
Theodoreus, perfectæ renovationis possibilitatem urgen-
tes, & studium securitatis profligandæ præ se ferentes. Ari-
um etiam agitans in sec. quarto, pietatis larvam quoque in-
duit. Et si enim hic Diabolico furore percitus, æternam
Christi

Christi Deitatem impugnatum iverit, cum orthodoxis tam
en loqui ex scripturis studebat. Sic enim malleus hære-
ticorum, Athanasius, t. I. opp. Orat. II. contra Arian. f. m.
307. Ariana hæresis ὑπονομένη τὰς τῶν γεωφῶν
λέξεις ὡς ὁ ωατὴρ αὐτῆς ὁ Διάβολος, speciem suam dissimulat,
Et literarum sacrarum vocibus quasi honesto cultu induitur, ut
pater ejus Diabolus; ac satagit denuo intrare in Paradisum Ec-
clesia, quo sub specie Christianismi nonnullos seducat. Acces-
sit externa & fucata morum sanctitas, qua sanctimoniam vi-
tae etiam orthodoxorum superarunt. Ne de jactatis ab A-
riomanitis revelationibus quid dicam. Etiam Colloquia Di-
vina Donatus jactavit, memorante Baronio t. 3. Annal. f. m.
413. cujus sectatores angelicam sanctitatem ab hominibus re-
quisiverunt, notante Danao ad August. de hæres. c. 69. p.
319. qui superiori, & nostro seculo, in Anabaptistis & Puri-
tanis revixerunt. Constat præterea, ut de Luciferianis,
Audeanis taceam, inter eos qui de Messalianis scripsierunt,
quod de singulari quadam cum Sp. S. communicatione glo-
riati fuerint, nil nisi preces urgentes. Sic enim Theodoret.
H.E. l. 4. c. 10. Enthusiastæ dicuntur, quod Demonis cuiusdam
vim recipient, quam ἀνέμπατος ἀγίας ωραῖας, Sp. S. presen-
tiam esse putant. Mox addit, quod somno se dedentes, τὰς
τῶν ὀνείρων Φαντασίας visa somniorum prophetias appellari int
enθυσιασμὸν secundum Harmenop. de sect. p. m. 572. Per-
tinet huc Adelphii confessio, & explicatio, qua ratione im-
pium hoc genus hominum Sp. S. accedere, recedente spi-
ritu nequam, crediderit. Quintum seculum Satanæ in an-
gelum lucis μεταχωριασμὸν exhibuit in Pelagianis in primis.
Latens enim Pelagius, ut Baronius rursum loquitur t. 5. An-
nal. f. 330. ad ann. Chr. 411. sub monastico habitu, novus Pro-
tensus pro loco, tempore, atque personis sermonem mutans, cum

D

sanctis

sanc̄tis sanctus &que apparere conatus est. Autor etiam est, qui se &tae hujus fraudes intime cognovit, B. Augustinus de h̄ares. ad Quodvult. c. 83. quod sectarii hi in id progressi fuerint, ut dixerint, vitam justorum in hoc seculo nullam omnino habere peccatum, & ex his Ecclesiam Christi in hac mortalitate perfici, ut sit omnino sine macula & ruga. Isdem artibus in sequentibus seculis grassatus est Proteus infernalis, ceu, ut alia mittamus, Muhamedis exemplo cognoscitur. Epilepticus enim cum hic esset, Archangelum Gabrielem de cœlo descendenter ad se, divina quadam arcanaque sibi revelare, cuius conspectum quia ferre non posset, se oborta ex metu vertigine, humi procumbere mentitus est, scriptore Zonara t. III. Annal. f. 127. add. Hottinger. Hist. Orient. l. i. p. 14. seqq.

§. XXI. Sufficit ergo consensus quinquesecularis quoad veterotorium hunc Satanæ μεταχρησιον. nostrum, & superiorius seculum, easdem antiqui Veteratoris vidit artes in Fanaticis. Noti sunt superioris seculi homines, Nicol. Storck, Tom. Muncerus colloquia, & angelicas revelationes jactantes; ex quibus Munceri hoc mendacium præ-primis fuerat, quod se DEI iussu cuncta agere finxerat, in somniis propositi sui fundamentum collocans Sleidano memorante l. 5. Urgebat, eodem scriptore, inter alia, castigandum esse corpus, & macerandum jejuniu ac vestitu simplici, componendum esse vultum ad austерitatem. Scriptit contra generis hujus homines B. Lutherus egregium illum tractatum, ejusque partem II. potiss. wider die himmlischen Propheten / qui legitur tom. 3. Altenb. Muncerus hic fundamenta jecit fanaticæ Anabaptistarum & Enthusiastarum sectæ, notante Hoornbeck. Sum. Controv. l. 5. de Anabapt. p. 338. seqq. Supra jam ex Calvinio audivimus, qua ratione *Anabaptisti & nullum cœtum Christi esse agnoverint, nisi in quo omni*

* (27) *

omni ex parte reuceat angelica perfectio ; ex prophetis & revelationibus seditiones & turbas cientes , ceu tragædia Monasteriensis satis docuit . Nolo camarinam movere , facta mentione prolixiori *Somnii* , quod *Zwinglius* suæ sententiae , in Controversia Sacramentaria , prætendere non dubitavit , de monitore , de quo ignoravit , ater an albus fuit : vid . B . Dannhavv . H . C . Phant . I . p . 62 . sqq . Turbulentus etiam iste in Anglia spiritus , qui multiplici sectarum schemate monstruosus , in nefandum Caroli I . parricidium tandem an . 1649 . desævit , sub Puritanismi nomine primo innotuit . Longe ante jam Puritanismum illum , ex quo natus erat , hoc nomine suspectum habuit Jacob . I . ut ex Præf . Doni ejusdem patet . *Plus ceteris in religione , ac Puritate sinceri biNovatores esse , ac aliis videri volebant , memorante Leto in Comp . H . II . c . 33 . impudentes adiaphororum hostes .* Natus est ex fanaticis his ac Anabaptisticis seminiis , sub majoris Puritatris velo fallaci , *Brovvnismus , Separatismus , Independentismus* , qui tandem in *Quackerismum* , & famosam istam Tremulorum Enthusiastarum , præ aliis majorem perfectionem jactantium , sectam despumavit . Prolixius hæc legi possunt explicata ab *Honorio Reggio* , de Stat . Eccl . Brit . Hoornbeck . in Sum . Controv . de Anabapt . Enthusiast . & Brovvnistis , & in nostra Colluvie *Quackero- rum art . II . Cordate Creygthonus* in Hist . C . F . Præf . ad Lect . de Anglicis istis sectariis notavit , illos præter arcana spirituum dictamina nil approbare , nec audire quenquam se pati , nisi qui eorum mendacia propugnat , & rabiosa facinora *PIGMEN- TIS SIC DEALBAT* , ut ipfos a nativis hominibus solos patriæ libertatis vindices , cultoresq ; purissime religionis astruere videatur . Eodem , jactatam quod attinet perfectionem , fastu laborarunt in Germania *Weigeliani* , *Fratres Roseæ crucis* ,

D 2

aliique ,

2

29

* (28) *

aliique, qui singularis cujusdam sanctitatis speciem præse ferentes, perniciosa simul disseminarunt dogmata. Conf. Gerardi Dispp. Theol. P. II. de Nov. Fanat. Ita Rempubl. Ecclesiam, ejusque orthodoxiam turbaturus Sathanas, habitum angeli lucis induit, sanctitatis schemate illudens.

§. XXII. Cæterum præter hunc fidei pietatis & sanctitatis metathysicis modis, etiam haud raro, ubi opera preium esse obseruat spiritus mendax, singularis concordia, & fraternæ in Christo Charitatis speciem præse ferens, scheme Syncretistico illudere parum cautis, & in fidei deposito conservando languidioribus, solitus fuit. Nimirum uti PURITANISMO, & PHARISAISMO, sues in oculis sunt adiaphoreza, & libertas Christiana; ita SYNCRETISMUS fallaci concordia religionum dissentientium ineundæ vultu, laxatis etiam disciplina Christianæ vinculis, tolerantiam & fraternalm charitatem, nulla fidei existente consanguinitate, melioremque Ecclesiæ statum offert. Jure vero B. Dannhauv. Theol. Consc. t. I. p. 633. machinam hanc mulsum toxicum, sepulchrum dealbatum, Demonem angelica larva induitum, mysterium fraudis appellavit. Facies hæc quomodo variaverit, varietque, ex Historia sacra & Ecclesiastica cognoscitur. Nostro autem quid actum fuerit seculo, tentatumque, Calixti, Durai, Dannhauveri, Hülsemanni, Calovii scripta, hoc nomine edita, Acta item Synodi Charentonensis, & Colloquii Cassellani docent. Finis est religionum confusio, apostasia, Libertinismus, religio Eclectica, & tandem Atheismus.

§. XXIII. Cæterum hæc non sic intelligi debent, quasi vera & sincera pietas, quæ est fructus Sp. S. Gal. 5, 22. scqq. & in qua excolenda multi justo sunt negligentiores, nobis non cordi, curæque esse debeat; vel ad renovationis etiam

* (29) *

etiam incrementum non contendendum indies magis fo-
ret : *Accepistis a nobis, inquit Apostolus i. Thess. 4, 1. τὸ τῶς
δεῖ ὑμᾶς περιπαθεῖν καὶ αἴρεσσιν θεῶν, ἵνα περισσέντε μᾶλλον,
quomodo oporteat vos versari, & placere D E O, ut abundetis
magis.* Vel negaremus, multos libertate Christiana abu-
sos, debitos in renovatione & sanctificatione profectus
negligere, quibus studium pietatis genuinæ, quæ ad sancti-
ficationem & renovationem quotidianam pertinet, o-
mnino inculcari debet : Licet ab ἀνυῆ hujus renovationis
usque eo remoti in hac vita maneamus, ut, si omnia etiam
fecerimus, Christo præcipiente *Luc. 17, 10. dicere debeamus,*
ὅτι δέλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, servi non frugi sumus. Quanquam
enim Heinso Exerc. sacr. c. 15. ἀχρεῖο sine dubio h. l. sit **בְּשׂ**
humilis, abjectus, ταπεινός ; cordate tamen contra statuit
B. D. Seb. Schmid. in Diss. super h. l. de Merito, quod non
appareat, quare a certa, & nota significatione vocum δέλος
ἀχρεῖος, servus inutilis, vel nequam, & non frigi potius, h. e.
qui longe non præstat quod præstare deberet, discedendum
sit. *Conf. Matth. 25, 50. Tentanda, ait, sane prius sunt o-
mnia, quam a nota & certa vocum significatione discedendum.*
*Quare nos in ista significatione permanemus, statuimusque,
Dominum velle, ut nos dicamus servos nequam, servos qui non
præstant præstanda, etiam tum, cum omnia præstitimus.* Gra-
tis vero dicitur humilitatem tantum hic præcipi a Christo,
uti apud Bellarm. s. de Justif. c. 5. hæc legitur exceptio. In-
telligitur enim dicere, quod requirit inesse, notatque con-
fessionem, & agnitionem rei, prout revera se habet. Ni-
mirum quod, si omnia ficerimus, quæ præcepta nobis sunt,
cum magna, tantaque imperfectione a nobis illa facta esse
censeri debeant, quæ a renovationis perfectione longe
absit.

D 3

§. XXIV.

§. XXIV. Studium vero concordia Ecclesiasticae quod attinet, et si rixæ, ambitio, dissidia, nobis non placent, nolumus tamen imagine pietatis, & pacis, Diabolum nobis imponere, & insidioso glaucomate simplicitatis nos fallere, conjungentes cum nostro loco verba Pauli I. Cor. V. 6. X. 21. 2. Cor. VI. 14. Phil. 1. 10. Addimus proin monitum in fraudibus hujusmodi detegendis exercitatiſſ. Theol. B. Dannaw. Myſt. Syncret. p. 66. Eadem ſerpentis antiqui, a quo nobis tam provide cavit Apoſtolus 2. Cor. 11. quæ Rheni noſtri eſt indeoles: litora nunc ulteriori gravior incumbit, nunc ulteriori addit, demiuſe, nunquam accolis aequis: Ita verſpellis ille ſpiritus in omnia extrema fertur. Cum Polemica ardent, friget pietas: Cum hæc incalſeſit, ac ad Enthusiasmos inclinat, illa proscribuntur. Nunquam tamen ita male cum rebus humanis accutum eſt, quin ex ungue leonem, ex ſpuma draconem, e vestigio feram indagare potuerint, ac diſcernere vera a confuso, divinum ab humano carnis invento vigilis της ἀληθείας θρησκευτα, ſemper eſt pes quam retegere non potest iſ, qui angelum lucis meniſſit.

§. XXV. Format Breſſeruſ I. 5. de conſc. c. 12. n. 99. quaſtionem, an peccatum ſit adorare diabolum caſu, quo appetit ſpecie Chriſti crucifixi, affirmatque caſu, ſi is cui appetit invincibiliter Deum eſſe ignorat, quia tum ſimpliciter & absolute Chriſtus adoratur, non diaboli. Exempla diaboli ſic apparentis enarrat Cornel. a Lap. Com, ad noſtrum locum. Thyræus de Apparit. Chriſt. Sacr. tract. II. c. 22, p. m. 219 ſqq. etiam apparitiones Chriſti sacramentalis ſub peregrinis quandoque ſpeciebus Dæmonum opera fieri poſſe, factaque contendit, exempliſque probare nititur. Si enim, inquit, Dæmones Chriſti ſpeciem, atque imaginem, abſente ſacramento aliquando exhibuerunt, quid prohibet exhibeant preſente? Addit tamen, ſola ſenſuum illuſione, abſque ullæ reali ſacramenti immutacione, (qualem nos penitus negamus,) iſtas apparitiones fieri. Nolumus de hac fraude diaboli, & exemplorum qualitate, cum Thyræo contendere. Caſum autem, data ejusmodi apparitione, a Breſſero propositum, quod attinet, Thomas 2. 2. q. 10. art. 2. ad 3. monet, quod ille qui credit malum angelum eſſe bonum, non diſſentit ab eo quod eſt fidei: quia ſenſus corporis fallitur, mens vero non removetur a verâ,

A vera, rectaque sententia: Sed si aliquis Satanae adhereret, cum incipit ad sua adducere, id est ad mala & falsa, tum non careret peccato. Verum invincibilis ignorantia nondum est probata, cum omnes visiones, apparitiones, & revelationes, nobis, qui hodie ad legem & testimonium tantum Es. 8, 20. ad Mosen & Prophetas Luc. 16, 29. remittimur, suspectae esse debent. Et cum diabolus angelum lucis induerit saepissime, & induat adhuc, tutius, & rectius, istae apparitiones rejiciuntur. Gal. 1, 8. Certe qui probabiliter certissimo, & praesentissimo peccandi periculo se exponit, cui se exponere non debet, quod fit illo, quem ponimus casu, ille a peccato non est immunis, licet non ex malitia peccet. Negari etiam nequit, quin diabolum pro Christo adorans erret in applicatione, quae cum non satis caute fuit instituta, & vincibilis, in foro conscientiae est inexcusabilis. Nec simpliciter admittitur, *mentem a vera sententia non removeti*. Licet enim hoc verum sit quoad conceptum formalem, non verum tamen est quoad conceptum objectivum, in quo non datur error simpliciter invincibilis, modo te ipsum non præcipites, sed verbi divini monita sequaris, ceu exempla a Cornel. a Lapide, ab ipso etiam Thyraeo allata confirmant. Sui proditor est diabolus. Docent id historiae. Tutius hic eligendum.

S. XXVI. Relinquitur ex dictis I. Angelos sanctos esse ad imaginem DEI creatos. Dicuntur enim angeli lucis; qua denominatione perfectio illorum naturalis, & primigenia notatur, imago DEI sc. quae lux est, ceu superior docet explicatio. Perfectione hac, imagine DEI, exciderunt cacangeli, qui hoc nomine larvam querunt bonorum angelorum, sanctitatis simulatione, quo fallant.

S. XXVII. II. Malitia prævororum angelorum, mendacis, & prestigiis se singulari versuia exerens, efficacissime fallit. Metamorphos enim Satanæ in angelum lucis. Schemate angeli lucis sic tegitur, sibique illud adaptat, ut non statim semper discernere liceat, bonus ne, an malus angelus sit, qui apparet. Seculi quarti historia id eximie docet, quum primitiva Ecclesia Charismata, inter quæ visiones, somnia & Prophetiae fuerunt, rariora fieri inscipe.

* (32) *

siperent. Bene B. D. Calov. Isagog. ad Theol. I. i. c. 8. p. 175. nec
vero, inquit, vel ex habitu, vel ex apparitionis modo, vel etiam ex re-
velationis objecto, facile eſi discernere angelum bonum a malo: cum
in his omnibus honorum angelorum speciem mentiri posſit diabolus.

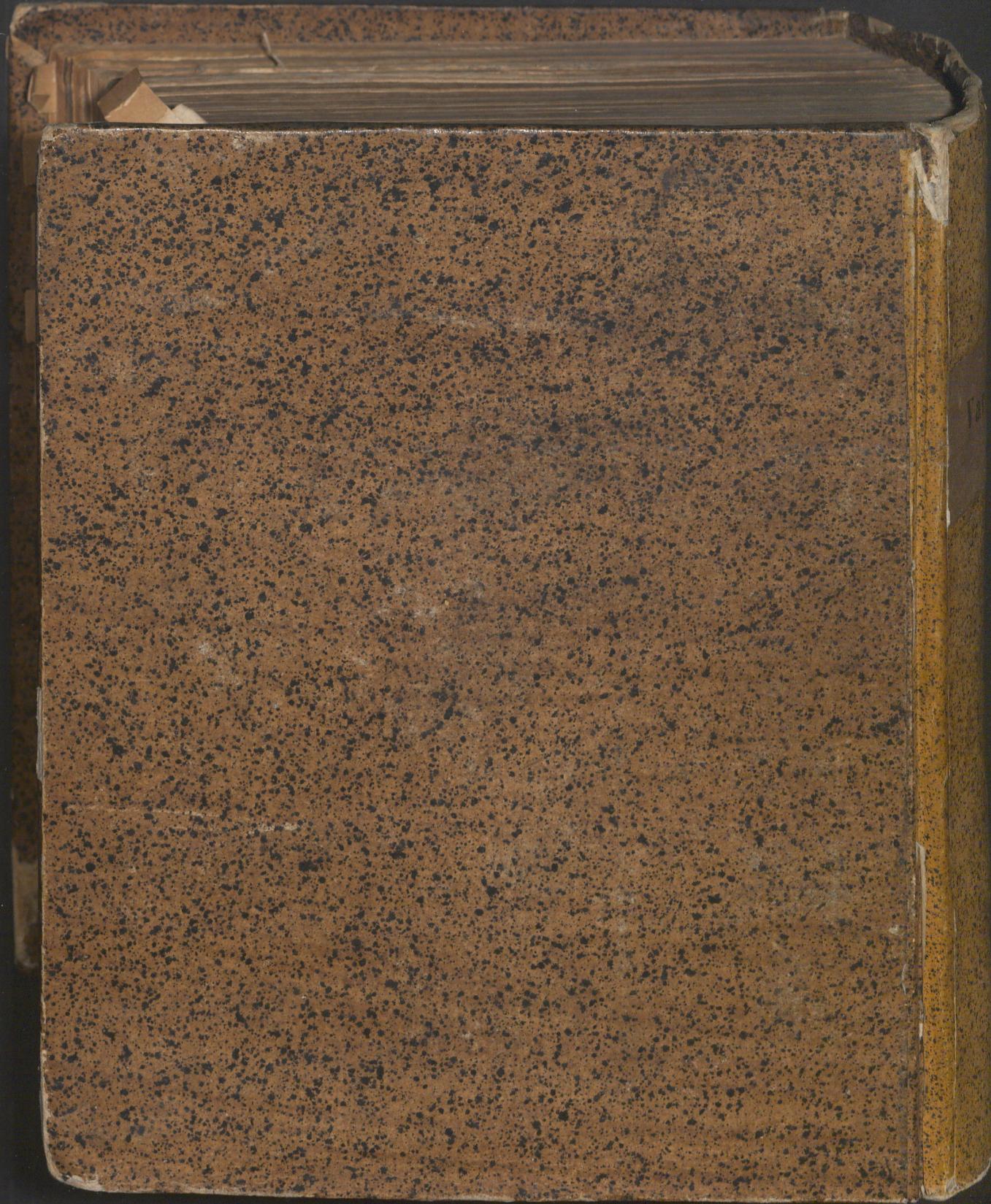
§. XXVIII. III. Sanctissimam itaque, atque quam maxime
piam, licet etiam praeſe ferant faciem jactata hodie visiones, ſomnia,
angelorum, & Chriſti etiam apparitiones, & ex immediata DEI, vel
angelorum revelatione facta ſcripturarum interpretationes, omni-
ta-
men jure ſuſpecta eſſe debent, cum a fallaci Diaboli uerae quatuor-
uā nobis cavere debeamus, & in hunc finem nobis etiam a Sp. S.
iſta fraud cacangelorum revelata ſit, ut firmiori verbo prophetico ſoli-
eo diligentius attendamus 2. Pet. 1, 19. Cavere nobis debemus
a spiritibus impostoribus ultimorum temporum, ut a fide velimus deſci-
ſcere, 1. Tim. 4, 1. Rectius ergo facimus, ſi ſolis ſcripturis attendi-
mus, quæ ſolæ fidei certitudinem patiunt, nec audimus illos qui
jactant revelationes.

§. XXIX. IV. Non probamus, quod Bellarminus, cum l.
4. de V. D. c. 9. dixerit, non novis revelationibus nunc regi Eccleſiam,
ſed in iis permanere, quæ tradiderunt illi, qui miniſtri fuerunt sermonis;
l. 2. de reliqu. ſanct. §. ſexto c. 3. ex revelatione tamen divinitus fa-
daſ. corporum reliquiarum cultum probatum iverit. Nec move-
mur exemplis, quæ a Sozomeno H. E. I. ſ. c. 8. de Eusebio, Nestabo
& Zenone; l. 7. c. 28. de reliquiis Abacuci & Michææ, Pro-
phetatum; l. 9. c. 2. de quadraginta Martyrum
reliquiis, referuntur.

SOLI DEO GLORIA.

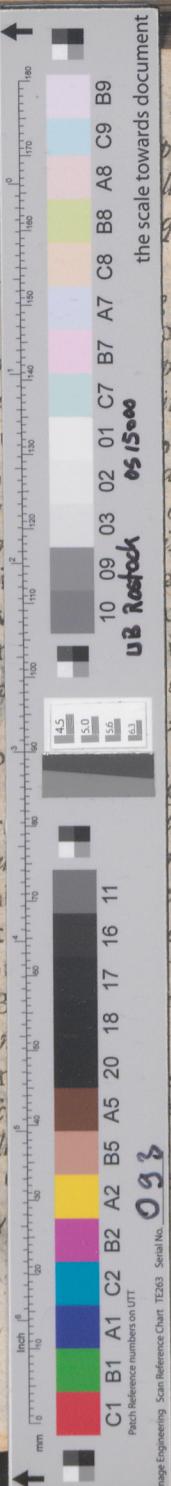

rum se
stoloru
propri
cistran
ban. 16
vos.
rogatu
sua &
est loq

S
vitur v
ratur in
enunci
quod v
humani
15. ut a
semita
t. 2. op
bum,
traduc
per figu
am ali
inquit
riorib
didit E
figurati
onem
1. & sc
duard
quod
εις το γ

* (14) *

postulos assumere figuram, & larvam Apo-
lle ipse enim Satanas, cuius sunt ministri,
quo ad decipiendum prurit, in angelum lu-
Hoc modo pronomen autōs legitur Jo.
ε τωτη̄ Φιλέ̄ υμᾶς, ipse enim Pater amat
onem hanc facit Glassius l. c. Non dico me
patrem, ut vobis faveat: ipse enim sponte
it, quia vos me amatis: Non dissimile
quo in nostro loco Apostolus utitur.
dicatum Propositionis Apostolicæ absolu-
τη̄ χηματίσεται εἰς ἄγγελον Φωτὸς, transfigu-
ris. Hoc est quod de Satana Cacangelo
alios pravos angelos etiam cadit, qui,
cum malitiam, & inimicitiam erga genus
it, omnes ejusdem sunt indolis, Gen. 3,
ες μετὰ δόλῳ, nihil non vafre facilitantēs, a
ut loquitur D. Athanasius in vit. Anton.

Mετασχηματίζειν vero quod attinet ver-
gurare, transformare, in aliam figuram
tere, immutare, personam transferre in-
ve, Lexicographi significare ajunt; eti-
gitur, i. Cor. 4. 6. ταῦτα μετασχηματίσα,
εἰς ἐμαυτὸν καὶ Αποδῶ, hæc, quæ in supe-
rit, transfiguravi in me & Apollo; ut red-
s noster. Erasmus ita: Hac autem per
meipsum & in Apollo, per accommoda-
& Apolli personam; conf. Chrysost. h.
m. sermonis, ut cum Vorstio loquitur E-
c. Sacr. p. 394. Ad Philipp. 3, 21. dicitur,
χηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν,
μορφον τὸ σῶματι τῆς δόξης αὐτῆς, transfigu-
rabit